

Kultura i korupcija

Kada govorimo o uticaju kulture na korupciju u Srbiji, osnovno od čega treba krenuti jesu burni događaji na historijskoj sceni. Upravo ta dešavanja su uticala na formiranje mentaliteta ovdašnjeg stanovništva i shvatanja pojedinih oblika korupcije kao nečega sasvim prirodnog. U Srbiji i zemljama u okruženju se sva važnija pitanja u javnom, ali i u privatnom sektoru rješavaju podmićivanjem, „davanjem sira i mlijeka“, „poklona i koverti“. Ovo se naročito odnosi na javni sektor, za razliku od razvijenih zemalja, gdje je situacija obrnuta.

Kao društvena pojava, korupcija je stara koliko i samo društvo. Međutim, o njoj se alarmantno piše kad se ispune dva uslova-prvi, da postoji toliko slobode u državi da se o njoj smije pisati, drugi-kada prožme sve pore države i društva i omete razvoj pravnog i moralnog poretka. Korupcija ne bi bila ni toliko stara ni teško iskorjenjiva da nije tijesno povezana sa ljudskom prirodom, naročito u društvu u kojem su stalno postojali zastoji u razvoju, kakvo je srpsko.

Istraživanja ukazuju na tri glavna faktora postojanja korupcije u ovoj mjeri u jugoistočnoj Evropi, tj. u Srbiji. To su skoro pola vijeka postojanja socijalizma kao vladajuće ideologije, onda slijedi period tranzicije i sve negativno što ona sa sobom donosi i rat koji je rezultirao opštim siromaštvom, podaničkim mentalitetom i populističkom političkom kulturom.

Korupcija u komunizmu je vrlo interesantno pitanje. Postoji shvatanje da ova pojava nije ni postojala u vrijeme komunističke diktature i da snažan talas korupcije zatičemo tek od devedesetih godina. To je apsolutno netačno. Jedino što se o korupciji tada nije govorilo, kao ni o mnogo čemu drugom.

Želja za suzbijanjem socijalnih razlika, koncept kolektivnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju razorili su poštovanje prema državi i vlastima, razvili svijest kod ljudi o nepoštovanju zakona kao nečemu sasvim uobičajenom. Osnovna ideja komunizma-da svako radi i uzima prema svojim potrebama nužno je morala dovesti do rasprostranjenosti korupcije u svim segmentima. Ovo se naročito odnosi na javnu službu, gdje su zvaničnici i drugi ljudi na položajima nerijetko koristili svoje pozicije za raspodjelu državnih dobara bilo kome ko je spreman da plati „posebne usluge“. Što je kriza duže trajala, to je korupcija bila rasprostranjenija. U ovom periodu prosto se desila simbioza normalnih i patoloških pojava. Nije bilo borbe protiv udruženih snaga korupcije, svi su sarađivali na istom polju. Ovakva kultura ponašanja ni do danas nije iskorijenjena i stalno se susrećemo sa situacijom da državni službenici smatraju da je razumno krasti kako bi dopunili svoje „slabe“ plate.

Ni pad komunizma nije donio naročite promjene na ovom polju. Ideje izgrađene u doba socijalizma (komunizam nije do kraja postignut) opstale su. I dalje postoje ljudi kojima je, zarad postizanja određene koristi, primanje/davanje poklona i sl. sasvim „legitimno“. Različite zloupotrebe položaja kroz koje se manifestuje korupcija i dalje su svakodnevnice u Srbiji. Svijest ljudi koja je formirana u socijalizmu, opstala je i to je ono što treba mijenjati. Naime, većina ljudi u Srbiji brani kulturu davanja poklona, ističući da je to prijateljski način da se neko nagradi za obavljeni posao. Borba protiv korupcije ne podrazumijeva samo donošenje zakona i kreiranje institucija, već nužno treba mijenjati etičke standarde,

iskorijeniti poremećaje u vrijednosnom sistemu i tzv.instant kulturu koji su glavni krivci postojanja korupcije. Najznačajniji antikorupcijski potencijal svakog društva predstavlja upravo rješenost njegovih građana da žive u slobodnom i uređenom društvu.